શ્રી ગણેશાય નમઃ

મુદ્રા પ્રતાપ

નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર અને ગાયનો.

શ્રી વિદ્યાવિનોદ નાટક સમાજ માટે

રચનાર

કવિ ચિત્રકાર

ફુલચંદ ઝવેરદાસ શાહ,

ધોરાપોળ, નડીઆદ.

પ્રકાશક

પ્યારેલાલ વિઠ્ઠલરાય મહેતા,

'શ્રી વિદ્યાવિનોદ નાટક સમાજ' ના માલેક

કવિશ્વરની પોળ, ખાડીયા, અમદાવાદ.

વિક્રમાર્ક ૧૯૭૧. ઈ. સ

આવૃત્તિ પહેલી. પ્રત ૩૦૦૦

મૂલ્ય બે આના.

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન.)

અમદાવાદ

...ઇની પોળમાં પ્રજાબંધુ પ્રીન્ટીંગ વર્કસમાં

...લ પરમોહરાય ઠાકોરે છાપ્યો.

॥ सत्यं परं धीमहि ॥

मूकं करोति वाचालं पंगुं लंघयते गिरिम ।

यत्कृपा तमहं वंदे परमानंद माधवम् ॥

મૂળબીજ મહાભારત કેરા આદિપર્વ વિષે જેનું
પોથી કવિવર કાળીદાસે નાટક વૃક્ષ કર્યું તેનું
સપ્ત ડાળ સુંદર છે જેમાં પુરણ રસ ભરીઆ મીઠા
પાને પાને નસે નસે રસરાજ તણો મહિમા દીઠા
પુષ્પતણા પરિમલથી મધુકર વૃંદવિદેશ થકી આવ્યાં
રસના ભોગી રસિકજનોએ નિજ ભાષા ભુમીમાં વાવ્યાં
અનેક ભાષારૂપે ભાસે સર્વ પ્રશંસા કરે ઘણું
ચિત્રકાર પુરે ત્રિપુટી ચહી આશિષ કવિ કુલ ગુરૂ તણી

મુદ્રાપ્રતાપ નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

કણ્વ—શકુંતલાને ઉછેરીને મોટી કરનાર તપસ્વી મહાત્મા.

દુષ્યંત—પુરૂ કુલવંશી રાજા.

માઢવ્ય—દુષ્યંત રાજાનો સહચર.

માતલિ—ઇંદ્રનો સારથી.

દુર્વાસા—મહા ઉગ્ર તપસ્વી.

શંખદત્ત—ગરીબ બ્રાહ્મણ–છાયાનો પતી.

ધનમિત્ર—નગરશેઠ.

ઓધડ—નગરશેઠનો વ્હેવાઈ.

બોઘડ—નગરશેઠનો મુનીમ.

શાર્ઙ્ગરવ, શારદ્વત—
હારીત—ગૌતમ. } કણ્વના શિષ્યો.

શકુંતલા—મેનકા અપ્સરાની પુત્રી.

પ્રિયંવદા
અનસૂયા } એની બાલ સહચરીઓ.

સાનુમતી—મેનકાની સખી.

મેનકા—શકુંતલાની માતા.

છાયા—ધનમિત્રને ત્યાં ઉછરીને મોટી થએલી અનાથ કન્યા.

લક્ષ્મી—ધનમિત્રની સ્ત્રી.

એ સિવાય, માછી, તાપસિઓ, સાહેલીઓ, અપ્સરાઓ, કોટવાળ, સિપાઇઓ, વગેરે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

મુદ્રા પ્રતાપ

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

મંગળાચરણ—વસ્તુ વિવેચન.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧—કણ્વ રુષિના આશ્રમ સ્થાનમાં પોતાની બાળ સહચરીઓ સાથે શકુંતલા આશ્રમનાં ફુલ ઝાડને પાણી પાય છે તેવામાં શિકારે નીકળેલા પુરૂવંશી દુષ્યંતનું ત્યાં આગમન થાય છે. શકુંતલા તથા દુષ્યંતનું પ્રથમ પ્રેમ દર્શન.

પ્રવેશ ૨—શિકાર નિમિત્તે દુષ્યંતની સાથે અરણ્યમાં નીકળેલા રાજાના સહચર માઢવ્યનો શકુંતલાના મોહ પાસમાં પડેલા દુષ્યંત સાથે વ્યંગ વિનોદ. રાક્ષસોથી ભય પામેલા ઋષિ બ્રાહ્મણો તથા કણ્વના શિષ્યોનું રક્ષણાર્થે રાજાને નિમંત્રણ. નિમંત્રણનો સ્વીકાર.

પ્રવેશ ૩—રાજાના આગમનથી તપોવનમાં શાંતીઃ શંખદત્ત નામના એક ગરીબ બ્રાહ્મણની અનુભવ પોથીની સોના મ્હોરો આપનારા શંખના બદલામાં ખરીદી.

પ્રવેશ ૪—મદનતાપથી પરિતાપ પામતી શકુંતલાને સખીઓના શિતલોપચાર—શકુંતલાનો પ્રેમપત્ર—દુષ્યંતનું પ્રાગટય—માજી ગૌતમીના આગમનથી રંગમાં ભંગ.

પ્રવેશ ૫—ધનમિત્ર નામના નગરશેઠે પોતાની પુત્રી કરીને ઉછેરેલી છાયા નામની અનાથ કન્યાનાં લગ્ન. શેઠાણીનો વિરોધ—અનાથ છાયા તથા બીજી સખીઓનો અરસપરસ હાસ્યવિનોદ.

પ્રવેશ ૬—નગરશેઠને ત્યાં જતી જાનનો ઉતારો—વરને ઓચીંતી વાઇ આવવાથી લગ્નમાં વિઘ્ન—ભુખ્યા શંખદત્તનું અચાનક આગમન—મુહૂર્ત સાચવી લેવા માટે વરને બદલે શંખદત્તને ઉધલાવવાની યોજના.

પ્રવેશ ૭—દુષ્યંતની સાથે ગાંધર્વ લગ્નથી પરણેલી શકુંતલાના સંબંધમાં સખીઓની માર્મીક ગોષ્ટી—હરણના બચ્ચાં પ્રત્યે પ્રેમ દર્શાવતી શકુંતલાને દુષ્યંતનો ઠપકો—ઠપકાનો જવાબ—મુદ્રાદાન—વિરહ ઘેલી શકુંતલાને દુર્વાસાનો શ્રાપ—શ્રાપના અનુગ્રહ માટે સાનુમતી તથા બીજી અપ્સરાઓની દુર્વાસાને પ્રાર્થના.

ટેબલો.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧—સોમતીર્થથી પાછા ફરેલા કણ્વ મુનિના શિષ્યોની વનમાં પુષ્પ લેવા જવા માટે તૈયારી—રાજાને ગયે ઘણા દીવસ થઇ જવાથી શકુંતલાની સખીને ચિંતા—વધામણી.

પ્રવેશ ૨—સાસરે સીધાવતી શકુંતલાને વડીલોનાં આશીર્વચન હિત શીખામણ.

પ્રવેશ ૩—ધનમિત્ર શેઠને ત્યાં વર કન્યાની એકાંત મુલાકાત-ભાડુતી પરણેતરનો ભવાડો.

પ્રવેશ ૪—દુષ્યંત રાજાના સભાસ્થાનમાં શકુંતલા તથા ગૌતમીનું આગમન—દુર્વાસાના શ્રાપ પ્રભાવથી રાજાને પૂર્વ વાતનું વિસ્મરણ—શકુંતલાનો પશ્ચાતાપ—મેનકાનું શકુંતલાને આકાશમાં ઉપાડી જવું.

પ્રવેશ ૫—શંખદત્ત તથા ઓઘડ બોઘડની ભાંજગડ શંખને વિદાયગીરી—રાજાની મ્હોર છાપવાળી અંગુઠી લઇ માછીનું કીંમત કરાવવા આવવું—અંગુઠી પચાવતાં પકડાઇ જવું—ધાનત તેવી બરકત—બારોબાર બંદીખાને.

પ્રવેશ ૬—ભાડુતી પરણેતરના ભેદનો ખુલાસો—પ્રપંચનો ભોગ થઇ પડેલી છાયા તથા શેઠ શેઠાણીનો પશ્ચાતાપ.

પ્રવેશ ૭—વસંતોત્સવનો પ્રતિબંધ—પોતાની અંગુઠી પ્રાપ્ત થતાં રાજાને પૂર્વ વાતનું સ્મરણ—પશ્ચાતાપ—માઢવ્યનો દીલાસો—ધનમિત્ર સંબંધી પત્ર વાંચતાં દુઃખમાં વૃદ્ધિ—ગુપ્ત રીતે રાજાની ચિકિત્સા જોતી અપ્સરા સાનુમતીનો સંતોષ. આકાશમાંથી માતલીનું રથ લઇને આવવું—દુષ્યંતને લઇ ઇંદ્રલોકમાં જવું.

ટેબ્લો.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧—હેમકુટ પર્વત ઉપર આવેલા ભગવાન કાસ્યપના આશ્રમસ્થાન પાસે સમુદ્રમાં ડુબતી છાયાને લઇ સાનુમતીનું આગમન—અનાથ છાયાને સનાથ બનાવવા માટે સાનુમતીનું કાશી તરફ પ્રયાણ—ઈંદ્રિભુવનમાંથી પાછા વળતાં માતલી સાથે દુષ્યંતનું આગમન.

પ્રવેશ ૨—સિંહના બચ્ચાને રમાડતા સર્વદમનને દેખી દુષ્યંતને આશ્ચર્ય—તાપસીઓ સાથે અરસ પરસ વાતચીત થતાં પોતાનો જ એ પુત્ર છે એમ ખબર પડવાથી રાજાને આનંદ—પિતાપુત્ર ભેટ.

પ્રવેશ ૩—કાસ્યપ ભગવાનના આશ્રમ સ્થાનમાં શકુંતલા—પતિ સતીની ભેટ—પતિનો પશ્ચાતાપ—સતીની ક્ષમા ઉદારતા

પ્રવેશ ૪—કાશી વિશ્વેશ્વરના મંદિર પાસે છાયા તથા શંખદત્તની મુલાકાત—અરસ પરસ ઓળખાણ—ભેદનો ખુલાસો.

પ્રવેશ ૫—ભગવાન મારીચના આશ્રમ સ્થાનમાં સર્વનું દર્શન નિમિત્તે આગમન—સર્વની અરસ પરસ ભેટ—દેવતાઓનાં આશીર્વચન—નાટકની પૂર્ણાહુતી.

ૐ. શાંતીઃ શાંતીઃ શાંતીઃ

શ્રી ગણેશાય નમઃ

મુદ્રા પ્રતાપ

નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

(૧)

સુત્રધાર-બાળાઓ—શ્રીધર શ્રી ધરણીધર
કમલનયન કમલાવર
વંદુપદ વિશ્વંભર
કરો કૃપા કિંકર પર શ્રી૦
આદિ જલ વૈશ્વાનર
હોતા ચંદ્ર પ્રભાકર
નભ, ભૂ, પ્રાણ સુધાભર
અષ્ટ સ્વરૂપ મંગલ કર. શ્રી૦

(૨)

સુત્રધાર-બાળાઓ-ન કીજીએ પ્રીતડી અજાણી ન કીજીએ
ન લીજીએ મારગ અજાણ્યો ન લીજીએ
સૌમાં પ્રથમ આજ્ઞા વડીલ તણી લીજીએ
પછી કામ જોઇ વિચારીને કીજીએ
ના અજાણ્યું ફળ ખાવું

ના અજાણ્યે આરે ન્હાવું
અજાણ્યું પાણી નવ પીજીએ. ન કીજીએ૦

(૩)

શકુંતલા-સખીઓ—

ચાલો ચાલોને જળ સીંચવા સાહેલીરે
નાજુક ઘડુલી ભરી સાર
કરોને જળધાર. ચાલોને૦
જો ગુણીયલ જુઇ વેલડી આંબલીઓ ગુણખાણ
નવિન જીવન પામી હસે ભોગવતાં સુખ લ્હાણ
સરજાયાં જળ પવન છે જીવન જગતનાં જાણ
ચંદ્ર જીવન છે કુમુદનું કમલ જીવન છે ભાણ
સુંદર છોડ સોહામણા—સાહેલીરે
ઊગ્યા હારોહાર, શોભાનો નહી પાર. ચાલોને૦

(૪)

સખીઓ— ઓ જોબનવતી એ તો તારા જોબનીયાનો દોષ
તું અમપર આણે શીદ રોષ. ઓ૦
બાગ સુતન ખીલવશે યૌવન
સાંભળ સજની વાત
અરે તું સાંભળ સજની વાત
નવીન ભાવનો ઉદય થશે
વળી થશે કંઇ કંઇ ઊત્પાત
મનના માન્યા પતિને પામી

૫૨૯૮

માણીશ સુખ સંતોષ
અરે તું માણીશ સુખ સંતોષ
અમે જોયું તુજ ભાગ્ય
હવે ભલે જુએ જોશીડા જોષ. ઓ૦

(૫)

શકુન્તલા-સખીઓ—

અલી જોને
અલી જોને આ અલી વારવાર
આવી મુજને અકળાવે
અલી કુસુમ કળી સમ જોઇ તને
ગુંજી નીજ ગાન સુણાવે
મરને ! મુવા મરને !
જ્યાં જાઉં ત્યાં પુઠળ આવે
લુચ્ચા શાને મને સતાવે
મરને ! મુવા મરને !
અલી કુસુમ કળી સમ જોઇ તને
ગુંજી નીજ ગાન સુણાવે
અલી જોને !

(૬)

શકુન્તલા-સખીઓ—

ઊભાં રહો ! ઊભાં રહો
ઊભાં રહો જરાય, ઊભાં રહો જરાય,
ન મારાથી ચલાય, ઊભાં રહો.

"કેમ શું થયું ?"
વાગ્યો કાંટો ઝીણો
તેથી ઊપડે ન પાય.
અરરર દુઃખ બહુ થાય
ઊંહુ ખુબ બળે લ્હાય
જાણે પ્રાણુ મારા જાય
અરરર ઓય. ઊભાં રહો.

(૭)

દુષ્યંત— જોઇ અજબ નાર ઊપવનમાં
દીવ્ય અનુપમ રૂપ રમાનું
દુર્લભ રાજ્ય ભુવનમાં. જોઇ૦
આ લેખી પ્રતિમા વિધીએ
ઘડયાં અંગ સુ બ્રહ્મ સદનમાં
કાન્ત સકલની કાન્તી મુકી
કુમલાના કમલ વદનમાં. જોઇ૦

(૮)

માઢવ્ય—ગીત વખતના ગાવાની ગત પુછી જુઓ ગાનારાને
જેવું તેવું ખાવાની ગત પુછી જુઓ ખાનારાને
મહાજન મોટા થવાની ગત પુછી જુઓ થાનારાને
વિણુ બોલાવે જાવાની ગત પુછી જુઓ જાનારાને

ધાડ પડે તો ધાવાની ગત પુછી જુઓ ધાનારાને
જેને તેને ન્હાવાની ગત પુછી જુઓ ન્હાનારાને

(૯)

શંખદત— શંખદેવ સંભારૂં ઘડી ઘડી
એક લાવો સોના મ્હોર રોકડી
લક્ષાધિપતીં કહાવું
મોટા બંગલા બંધાવું
વાહ જુક્તિ મઝાની કેવી જડી
શંખ લાવો સોના મ્હોર રોકડી
ગયો ખાંધેથી ભાર
પડે ઘેર ટંકશાળ
પ્રભુ માયા તમારી દિસે વડી
શંખ લાવો સોના મ્હોર રોકડી

(૧૦)

સખીઓ— મોરી આલી તને સુખ થાય
જરાએ કાંઇ શાન્તી વળે
અંગ તારૂં ઊનું ઊનું જણાય
નયન તારાં શાથી ઢળે. મોરી૦
રચી કોમલ દલ કમલની ફુલ શય્યા સુખકાર
ચંદન અંગે અરચ્યોયું કીધા સકલ ઊપચાર
આમ વાયુ શીતળ ઢોળાય કમળ દળ ખોળી જળે. મોરી૦
બોલ બોલ સખી બ્હાવરી દરદ તને શું થાય

રોગ પીછાણ્યા વિણુ ખરો કયમ કરી થાય ઊપાય.
મ્હે આથી આ બલા તારી જાય મનોરથ ત્હારા ફળે. મોરી૦

(૧૧)

સખીઓ–શકુન્તલા—

કાગળ લખ કોડથી સુકુમારી
મુંઝા નહીં મનમાંહી લાજની મારી, કાગળ૦
"શું લખું ?"
પુછે શું અમને અલી લખ લખ જે દીલ ચ્હાય,
વ્હાલાની વાતો ભલી અમથી નવ સમઝાય
બીજા તે શું જાણે મનની વાતો ત્હારી, કાગળ૦

(૧૨)

શકુન્તલા–દુષ્યંત—

રાજાજી રહેજો તમારા ભારમાં
બાળો છો હજી શાને
ધગ ધગતા અંગારમાં
... ...રાજાજી.
"એ બાળા તમે બોલો ન બોલ હવે આવા"
"જાવાનું કહો માટે હું કેમ દઉં જાવા"
હો રાજ તમે ગુણી થઇ ખપશો ગમારમાં. રાજાજી૦
દેખી ખીલતી નાજુક ફુલકળી
મધુકર આવ્યો પાસે.
મધનો લોભી મધ ચુસ્યા વિણુ
એમ ન ઊડી જાશે
"એ કોઇ આવ્યું"

"એમ કાંઈ જવાયું"
હો રાજ તમે ગુણી થઈ ખપશો ગમારમાં. રાજા૦

(૧૩)

શકુન્તલા— ફુલ મંડપના વાસી મીઠા મોરલા
વીતાડજે સુખે કે દુઃખે રાત
મળશું પાછા કાલે પ્રભાત. ફુલ૦
હારીશ નવ મન ધીરજ ધરજે
શુકન જોઇ કાલે સંચરજે
કાલે કરશું મીઠી મીઠી વાત. ફુલ૦

(૧૪)

લક્ષ્મી— ધીક ધીક વંધ્યાનો અવતાર
સંતતિ વિના સુનો સંસાર. ધીક૦
અઢળક ધન દોલત બહુ પામી
સંતતી વીણુ સંપત્તી નકામી
ગોળ વિના કંસાર, મોળો જેમ ગોળ વીના કંસાર.
ધીક૦
પ્રજા વડે જેમ ઊજળાં પ્રજાપતીનાં દ્વાર
તેમ પ્રજાથી ઊજળાં પ્રજાતણાં ઘરબાર.

(૧૫)

લક્ષ્મી— કહો પારકાં પોતાનાં શી રીતે કહેવાય
સદા પારકાં તે સૌ અંતે પારકાંજ થાય
માપ અંતરના પ્રેમનું ન કોથી મપાય
નખ આંગળીથી વેગળા તે માટે કપાય

વંશ વેલીની વૃદ્ધી સ્વામી એથી શું થાય.
એ છે ઠાલી બધા મન વાળવાના ઉપાય. કહોં૦

(૧૬)

છાયા— સતી તણાં સુખ સો પતિ ચરણે
પતિ વડે ચુડી ચોટલો (૨)
પતિથી અળગી રહે પીયર તે
પાપનો બાંધે પોટલો. (૨) સતી૦
પીયરનાં પકવાન નકામાં
મીઠો સુકો સાસરીયાનો રોટલો (૨) સતી૦
મહીયરના રંગમહેલ નકામા
રૂડો અઢી ગજ સાસરીયાનો ઓટલો. (૨) સતી૦

(૧૭)

ઓઘડ-બોઘડ-શંખદત—
ભાડુતી વરનું પરણેતર જોવા જેવું થાય
ભાડાનો વર ભાડુતી મામાની સાથે જાય
વર વિનાની જાન લઇ જાનૈયા ખોટી થાય
ભાડાનો વર ભુખ્યો ભુખ્યો જાન પાછળ જાય
ભાડુતી મામો ને ભાડુતી બાપ
બોલ શંખ બાપ દેને જવાબ

(૧૮)

સખીઓ— જાદુગર પ્રેમ
જબરી દીસે ત્હારી જાદુગરી
અદ્દભુત શક્તિ શી તારામાં ભરી જાદુગર૦
ડાહ્યા નીજ ડહાપણ છોડી

મુરખ પણ રહે કર જોડી
મતીયા જનની પણ જાય મતી ફરી (૨) જાદુગર૦
ટેકીના ટેક તજાવે
હાકે બ્રહ્માંડ ગજાવે
ત્હારે નામે જન કંઇ જાતા તરી. (૨) જાદુગર૦

(૧૯)

દુષ્યંત–શકુન્તલા—

એ મનહરણી
આમ તમે હરણાને ક્યાં લગી રમાડશો
મૃગ નયની
આમ તમો મૃગલાને ક્યાં લગી રમાડશો. મનહરણી૦
અમ અરસ પરસ ઉર પ્રેમ વસ્યો
મહીપત શું એ મહીં દોષ કશો
નહી દોષ કરશો, નહી રોષ કરશો. મનહરણી૦
નાનું રખડતું એકલું મુકી માત એની ગઇ મરી
થાતાં અધીક સહવાસ થઇ ગઇ અધીક મમ મમતા ખરી
સુખ શાન્તી હૃદયને પમાડશો. મનહરણી૦

(૨૦)

શકુન્તલા— સુજાણુ અજાણ્યા શું વિશ્વાસ કેમ આવે
અજાણી પ્રીત પુઠે પસ્તાવો કરવો. સુજાણુ૦
પાળવાને લાડ પ્રથમ ઝાઝાં બતલાવે
પરવશ બનાવી પછી ખત્તા ખવરાવે
કેમ આવે વિશ્વાસ કેમ આવે. સુજાણુ૦

(૨૧)

શકુન્તલા—રાજાજી હવે પાછા ક્યારે મળશો
મને પટરાણી ક્યારે કરશો. રાજાજી૦
રાજ કાજમાં મન રોકી વાલમ ના વ્હાલ વીસરશો
ભાગ્યવંત રહું આપ ભરૂંસે બોલ્યું વચન તમે પળશો.
રાજાજી૦

દુષ્યંત— અંગુઠીમાં મુજ નામના અંક્ષર લખ્યા છે જેટલા
તેડાવતાં મુજ પાસ પટ્ટરાણી દીવસ જાશે તેટલા.

(૨૨)

શીષ્યો— જાગી જીવ જો જરી જીવન તારૂં હરી
રાત્રી અંધારી વહી વાયુ વ્હાણું
અન્ય સૌ પરહરી સમરને શ્રીહરિ
ફરી ફરી નહીં મળે આવું ટાણું
અધિક ગોવીંદથી પણ ગુરૂને ગણી
ગુરૂપદે પરમ આનંદ માણો
સારહીન સકલ સંસારમાં
સારનો સાર શ્રીહરિ તણું નામ જાણો,

(૨૩)

અનસુયા-પ્રીયંવદા—વાધ્યો ઊમંગ અંગ સુણી વધામણી
સજની જયમ ચંદ્ર વડે રજની સોહામણી
... ...વાધ્યો.
સાસરે સીધાવી સુખ પામે સખી આપણી

થાશે પટરાણી, મહારાજ્ય તણી રાણી
ગુણખાણી શાણી એ લજામણી. વાધ્યો૦

(૨૪)

સખીઓ— સજાવીએ શણગાર (૨)
સજની અમારી તું સાસરીએ જાય
લે ફુલના સુંદર હાર
એની તું કંઠે ધાર. સજની૦
"આ મંગલસુત્ર"
"આ ચુડી"
ફુલની આ દામણી
લે લે લજામણી
આ વલ્કલ ઓઢી સાર
એની તું થા તૈયાર. સજની૦

(૨૫)

શકુન્તલા-કણ્વ—

દાદાજી પાય લાગું
શુભ આશીષ અંતરની માગું દાદાજી૦
હું બાળક, તમે પાલક મારા
મુજ પર બહુ ઉપકાર તમારા
આશીષ અંતરની માગું દાદાજી૦
યયાતિને—વ્હાલી થઇ સતી સર્મિષ્ઠા જેમ
પુરૂસમ સુતપામી સદા થજે વ્હાલી તું તેમ. શુભ૦

(૨૬)

સખીઓ—સખી કોયલ ટૌકેરે
ટીહુ ટીહુ સાદ કરી.
ટીહુ સાદ કરી (૨) સખી૦
શુભ શુકન વિલોકેરે
હૈયે બહુ હેત ધરી. (૨) સખી૦
પતિને મળવાનીરે આતુરતા છે મનમાં ઘણી
હોંસ હૈડાની છાનીરે પુરી થાશે આ રમણી (૨)
પુણ્ય પુર્વનાં સાચાંરે રૂડા નર વરને વરી
સખી આપણ પાછાંરે હવે કયારે મળશું ફરી (૩) સખી૦

(૨૭)

રૂષી પત્નીઓ— પુત્રી એ ધન સદા પરાયું
પુત્રી શોભે સાસરીએ
બીજાની થાપણ રાખી
શીદ ઋણવાળા ઠાલી ઠરીએ પુત્રી૦
સ્ત્રીનું સુખ સાસરીયું ભાસે
માન ઘટે બહુ મહીયર વાસે
આર્ય માતના બાલ આપણે
ઉત્તમ રહેણી આચરીએ. પુત્રી૦

(૨૮)

સર્વ— લાડકડી લાડકી અમારીરે
અંતરમાં ધરજે હીત શીખામણ સારી

તારી જગમાં બોલાશે બલીહારીરે—અંતરમાં૦
કરજે વડીલોની સેવા
નીમ છે કુલ વધુના એવા
થાજે સદા તું સદાચારીરે—અંતરમાં૦
આજ્ઞા વડીલની પાળીને
પતિને પ્રભુ સમ જાણજે
પટરાણી પદ પામી સદા
વૈભવ ઘણેરા માણજે
સુખે નવ છેક ફુલાવું
દેખી દુઃખ નવ ગભરાવું
સાચો મારગ છે એ હીતકારીરે—અંતરમાં૦

(૨૯)

છાયા—શંખદત—

રમશો રીસામણી મનામણી
ક્યાં સુધી રમશો રીસામણી મનામણી
જરા જુવો જુવોને મારા ભણી ક્યાં૦
" ઉં હું ઉં ! "
લાજો છો શાને ઓ નાથ ઝાલી હાથ
મારા હૈયામાં હોંસ હજી છે ઘણી. (૨) ક્યાં૦
" ઉં હું ! " રમશો૦

(૩૦)

શંખદત— જાન લઇ જાનૈયા આવ્યા
વરને આવી વાઇ

હું બન્યો વર ભાડાનો
છે ભાડુતી સગાઇ
જો વ્હીવા થાશે ફોક
જોશે ફજેતી લોક
રોશે મુકીને પોક આ ભાડુતી જમાઇ.

(૩૧)

છાયા-શંખદત—

ચાલો ચાલો મારા છાના મ્હેમાન
જમાડું પ્રીતે ભોજન પકવાન
આવે આંખે અંધારાં
હાડ લાગ્યાં છે મારાં
ભુખે જાશે જરૂર મારો જાન
જમાડું પ્રીતે ભોજન પકવાન
થશે પહેલી જાનની શી મ્હોંકાણ
મુઓ એ વર ને બળી એ જાન. ચાલો૦

(૩૨)

કંચનીઓ—

મહીમા પુરૂકુલ કેરો ગઇએ
પદરજ વંદી પાવન થઇએ. મહીમા૦
તાના દીમ દીમ તોમ તોગ તનનનનન
તોમ તનન તનન તોમ તનનનનન તાના
તોમ તનનન તિલ્લાના ગાવે
સુર મગરે પધ મગરે બજાવે
માત્રા પરમાણે સમ લાવે
ગમ જો જાણે ગુણી જન કહીએ. મહીમા૦

(૩૩)

શકુન્તલા— નવ ઘટે આવું સ્વામી મારા
પરણીને પર હરવી દારા. નવ ઘટે૦
તમે મોટા થઈ શીદ માન મુકો
થઇ ધર્મ ધુરંધર ધર્મ ચુકો
પ્યારી કહી બોલાવો પ્યારા. નવ ઘટે૦

(૩૪)

શકુન્તલા—ગઈ ગ્રીષ્મ ઋતુના દીવસ જ્યાં
મહારાજ આપે ગાળીયા
નિર્ભય કરી તે સ્થાનને
મુની જન તણા ભય ટાળીયા
ત્રટ માલિની સંગે જતાં
ઊપવન ભણી પાછા વળ્યાં
નવ માલિકા મંડપ મહીં
એકાંત એ આપણ મળ્યાં
* * * *
બોલેલા બોલ તે સંભારો રાજાજી
દીધેલા કોલ શે વિસારો રાજાજી
શે વિસારો રાજાજી. (૨) બોલેલા૦
જતી વખત આશ્રમ મહીં પધારીયા રણધીર
કમળ પત્ર પડીએ ભર્યું દીઠું નિર્મળ નીર
મારૂં વ્હાલું લાડકું હરણ તણું જે બાળ
દેખી ત્યાં આવી ચઢ્યું જળ પીવા તત્કાળ.
બોલ્યા શું આપ તે સંભારો રાજાજી. (૨) બોલેલા૦
* * * *

પડીઓ મુખ આગળ ધર્યો, પાવા કરી અભિલાષ
પણ પરીચય નહીં તે થકી નવ આવ્યું તમ પાસ.
મેં પાયું તે પી ગયું તમે કર્યું ઉપહાસ
અમે ઉછર્યા વનમહીં તેથી ઉર વિશ્વાસ.
બોલ્યા શું આપ તે સંભારો રાજાજી,
તે સંભારો રાજાજી૦

(૩૫)

શકુન્તલા— કરશો નહીં રે કોઇ અજાણી પ્રીત
છાની પ્રીતીમાં મોટી બીત. કરશો૦
જોઇ વીચારી પછી પ્રીત કરજો
પુછ્યા વીણુ પગલું નવ ભરજો
નહીં તો પસ્તાશો ખચીત. કરશો૦
માબાપે મુજને તજી જન્મ થતાં વન માંહ્ય
પરણીને પતિએ તજી રહી રખડતી આંહ્ય
દેવી માત વસુંધરા દયા કંઇ મન લાવ
માર્ગ આપી મુજને હવે તુજ ઉરમાંહી સમાવ.

(૩૬)

બોઘડ-ઓઘડ— મોટાના બ્હેવર્ઇ થઇ આવ્યા
ભાડુતી વર લાવ્યા
અંગુઠીની જુગતી કરતાં
અધવચ આમ ફસાયા
આ ભાડુતી વરનો બાપ
છોડો છોડો માબાપ

હવે ફરી વળ્યાં સૌ પાપ
બંદી ખાને નંખાવ્યા. મોટાના૦

(૩૭)

છાયા— માડી પરણ્યો જે મુજને તે
એ વર ન્હોય ન્હોય ન્હોય
આ છે પુરૂષ પરાયો કોઇ (૨) માડી૦
અન્ય પુરૂષને ઉધલાવી
લાવ્યા મુકી ખુંપ માથે
પ્રપંચ કરી પરણાવી મુજને
ભાકુતી વર સાથે. માડી૦

(૩૮)

સર્વ— ભલા ભલા વિશ્વમાં વિશ્વાસે કુટાય છે
વિશ્વાસે કુટાય છે ભરૂસે ભુલ ખાય છે (૨) ભલા૦
દેખતા પણ આંખ છતાં અંધ બની જાય છે
અમૃત જાણીને વિષ પાયુ પી જાય છે
અંતે એવા અધર્મીનું જડામુળ જાય છે (૨) ભલા૦
પાપનો ઘડો જ્યારે પુરો ભરાય છે
ઓચીંતો એકવાર ફૂટ ફુટી જાય છે
અંતે પકડાય ત્યારે પુરા પસ્તાય છે. (૨) ભલા૦

(૩૯)

છાયા— હું હીણભાગી નાર
થયો શું જન્મ વૃથા મારો
સગાં સબંધીને મન હું આઇ

સર્પ તણો ભારો
માત તાતને મુખ નવ ગમશે
કટુ વચન કહી સૌકો દમશે
ગુણ ઓશીંગણ હું સૌની
મારે નહીં એક આરો. (૨) સગાં૦

પરણી નાર પિયર વસનારી
જગમાં તેની છાપ નઠારી
કંથ વિનાની હું કો નહીં
વિશ્વાસ કરે મારો (૨) સગાં૦

(૪૦)

છોકરીઓ— બની શી શોભા અપરમપાર
અહો ઋતુરાજની આજે (૨)
ધર્યાં શા આમ્ર મોર શિરતાજ
સુરેશ્વર પણ દેખી લાજે. બની.

કરી રહી કોયલ ટૌકા સાર
પુકારે જેમ નેકી છડીદાર
ગૌરી પર પણ ગૌરવ શું આજ
મદન મહારાજનું ગાજે. (૨) બની૦

યૌવન કાળે યુવતીનું યૌવન ખીલે જેમ
નવ યૌવન ઊપવન તણું પુર્ણ ખીલી રહ્યું તેમ
યૌવન કાળે યુવતીનાં અંગ બધાં લચકાય
તેમ આમ્ર તરુવર બધાં મોર થકી લચી જાય

કરો ઋતુરાજ તણાં ગુણુ ગાન પુજન કરી માગો શુભ વરદાન
મદન મદ ઘેલા જઇશું આજ મદન મહીમા ગાવા કાજે (૨)
બની૦

(૪૧)

દુષ્યંત— પ્રીયાને પરણીને મેં પરહરી
દૈવ પ્રભાવે ઊપવન કેરી
વાત ગયો વીસરી. પ્રીયાને૦
ગૃહિણી ગૃહ લક્ષ્મીનું મેં
સન્માન કર્યું ન જરી
રતિ સમ આકૃતિ સમિપ છતાં
નવ ઓળખી મેં સુંદરી. પ્રીયાને૦

(૪૨)

દુષ્યંત— હું અપરાધી (૨)
બહુ અપરાધી
અપરાધ ક્ષમા કર મારો
સતિ વીણુ અપરાધે ત્યાગ કર્યો મેં તારો
ભુલ મેં ખાધી. (૨)
અપમાન કર્યું બહુ તારૂં
ભગવતી તુજ મુખ દર્શન પાવન કરનારો.

(૪૩)

સુવ્રતા-તાપસીઓ— ભજ ભુધરને ભાવે
મનવા ભજ ભુધરને ભાવે
તાપ સકલ એ સમાવે મનવા૦

માયા જાળ પ્રસારે મોટી
ઉપજાવે ભ્રમણાઓ ખોટી
પાર ન તેનો આવે મન૦
તજી અન્ય સંસાર ઉપાધી
માર્ગ અનુપમ લેને સાધી.
જન્મ મરણ ટળી જાવે. મન૦

(૪૪)

સર્વે— દૈવ પાસે પ્રાણી માત્ર દીન છે
દેવતાઓ પણ દૈવને આધીન છે
જેવી મતી જેની શુદ્ધ કે મલીન છે
કર્મ સૌનાં પ્રત્યક્ષ ત્યાં જામીન છે
સૌથી મોટામાં મોટું આકીન છે. દેવતાઓ૦

(૪૫)

દુષ્યંત— ઓ તરૂવર દેવાંશી
અશોક આશ્રય કરૂં આજ તારો
તુજ શુભ નામ પ્રમાણે
અશોક કરજે શોક હરી મારો.

(૪૬)

દુષ્યંત—સર્વદમન—બેટા ચાલોને સાથ
હવે જઇએ સંગાથ
બેટા ચાલોને સાથ
મારો ઝાલીને હાથ બેટા
"બેટા શું તું અહીંઆં રહે છે

બેટા બેટા શાનો કહે છે ”
મારા કુલના ઊદ્ધારનાર હું તારો તાત (૨)
કહે ક્યાં છે ક્યાં છે એ મહાસતી તારી માત. બેટા૦

(૪૭)

તાપસીઓ—શકુન્તલા—

બહુ ધીરજના ફળ મીઠાં બેન
ધીરજનાં ફળ મીઠાં છે
કહે ઋતુ વિણુ ફળ ક્યાં દીઠાં બેન
ઋતુ વિણુ ફળ ક્યાં દીઠાં છે
તરૂવર તળાં તરૂવરની છાયા
કંથ તળાં કામનીની કાયા
જન બહુ મથન કરીને થાકે
ઊતાવળે આંબા નવ પાકે
મન કરીએ ન અજીઠાં બેન. ધીરજ૦

(૪૮)

દુષ્યંત— ભુલી જા ભુલી જા ભુલ મારી
કર માફ મુજને પ્યારી
વીતી વાત સર્વ વીસારી, કર માફ૦
આરોપતાં ફુલમાળ સુંદર
અંધન કંઠે અરે
કરી સર્પના ભ્રાન્તી ઊરે
પકડી નીચે પટકી ખરે
કર્યું કામ મેં અવિચારી. કર માફ૦

(૪૯)

શકુન્તલા-દુષ્યંત-શુભ સકલ પદારથ હું પામી
તમ મુખ દર્શન કરતાં સ્વામી. શુભ૦

કર માર સતી કહું શીર નામી
નવ અઘટીત ઉચરશો સ્વામી. શુભ૦
ધરી ભક્તી ભાવ અંતરમાંહી
હરનીશ સતી રહે
પતી પદ કમલ વિરામી શુભ૦

(૫૦)

શંખદત્ત-છાયા—તું કોણ નાર ઠગારી
કહી આમ ગળે પડનારી
નથી નાર હું ઠગારી
ઓ નાથ દાસી તમારી
હું છું ભલો બ્રહ્મચારી
આ શી ફજેતી મારી
" તમે મને પરણ્યા છો !"
" ક્યારે !"
" આ શંખ લઇને આવ્યા ત્યારે !"
બોલો ભલા બ્રહ્મચારી
એ વાત ક્યાં સંભારી

(૫૧)

છાયા-શંખદત્ત-ચાલો ચાલો પ્રિતમ પ્રાણ
પામ્યો હું સુખ લ્હાણ
છોજી તમે સુજાણ—ચાલો૦
પતિ મને મળ્યા આપ
ટળ્યાં મારાં સહુ પાપ
આ બધા મુદ્રા પ્રતાપ—ચાલો૦

હવે હું તો ફરવાનો થઈ રાજ્યનો પુરાણી
હવે હું તો ભરવાની સોનાને બેડે પાણી,
"હું ઘરનો રાજાને તું ઘરની રાણી"—ચાલો૦

(૫૨)

આદીતી-મારીચ-તાપસીઓ—

જય જય જય જય જગના સ્વામી
ઘટ ઘટ વ્યાપક અંતરયામી
શુભ ગુણ ગ્રામી અક્ષયધામી
જય નાથ નિરંજન નિષ્કામી જય. જય૦
સત્ ચિત્ આનંદઘન અવિનાશી
ભૂધર બ્રહ્માંડ તણા વાસી.
વિશ્વંભર વિશ્વ તણા શાક્ષી.
નમું સ્વયં પ્રકાશી શિર નામી. જય. જય૦

(૫૩)

સર્વે— ભારતનાં સંતાન સૌ
ફરી આનંદે સાથ ભળો
ભરત નામથી પ્રસિદ્ધ વિશ્વે
ભરતખંડ બહુ દેશ ભલો
જનમન ઉર શાન્તી રેલાવી
સૌના કલેશ કુસંપ ટળો
ભારતનું ભાગ્યોદય થઇને
ભરત મુનીનું વાક્ય ફળો.

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

જાહેર ખબર.

અમારી કંપનીના નીચલા નાટકોના ગાયનોની ચોપડીઓ જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી નીચલી કીંમતે રોકડેથી અથવા વેલ્યુપેબલ પાર્સલથી મંગાવ્યાથી મળશે.

ચોપડીનું નામ.	કિંમત.
માયા મોહિની	૦—૨—૦
માલતી-માધવ	૦—૨—૦
પિતૃભક્ત પ્રભાકર	૦—૨—૦
સાગર-સરિતા	૦—૨—૦
મુદ્રાપ્રતાપ	૦—૨—૦